

Ausias March

Si d'una banda el segle xv és el moment de màxima esplendor de la cultura literària catalana i quan trobem els millors escriptors i les millors obres -per això se l'ha anomenat el Segle d'Or-, de l'altra, en l'àmbit social, polític i econòmic va ser un segle de crisi que afectà sobretot el Principat. Ja des de finals del segle XIV, hi va haver epidèmies, pestes i revoltes que causaren fam i morts. En l'àmbit polític, la mort sense successió del rei Martí l'Humà es resolgué amb el Compromís de Casp (1412) i amb l'establiment d'un rei de la dinastia castellana dels Trastàmara a la corona catalanoaragonesa. Durant el regnat de Joan II tingué lloc al Principat una violenta guerra civil que dura 10 anys (1462-1472) i que enfrontà el monarca amb la Generalitat catalana. Tots aquests conflictes portaren com a conseqüència que Barcelona, fins aleshores capital econòmica i cultural, entrés en un període de decadència. La ciutat de València, no tan afectada per aquests fets, va passar a ser el centre de l'activitat econòmica i cultural de les terres catalanes. Arribà a ser una ciutat rica i pròspera, una de les més importants de la Mediterrània. Segurament per això, els millors escriptors d'aquest segle són valencians: Jordi de Sant Jordi, Ausiàs March, Joanot Martorell, Jaume Roig i Joan Roís de Corella, que van escriure obres de gran qualitat.

Ausiàs March va néixer probablement el 1397 a Gandia o a València. Fill d'una família de poetes i cavallers, de jove participà en les campanyes militars del rei Alfons el Magnànim a Sardenya i a Còrsega juntament amb altres cavallers poetes, com Jordi de Sant Jordi o Andreu Febrer. El 1424 també participa en campanyes contra els pirates a Sicília i al nord d'Àfrica. El 1425, però, abandonà aquestes activitats i es retirà a les seves possessions de Gandia, on va portar la vida típica d'un senyor feudal i on va iniciar la seva producció poètica que ja no interrompé fins a la mort. Es casà dues vegades: la primera amb Isabel Martorell, el 1437, i la segona, amb Joana Escorna, el 1443. No tingué fills d'aquests dos matrimonis, però se li coneixen cinc fills naturals, tinguts segurament amb esclaves del seu servei, fet usual a l'època entre els senyors feudals. Va morir a València el 1459.

La seva obra inclou un conjunt de 128 poesies amb un total de més de deu mil versos. La majoria de les composicions tenen la mateixa estructura de la cançó trobadoresca: estrofes de vuit versos decasil·labs, anomenades cobles, i una tornada de quatre versos al final on hi ha el senyal per anomenar la dama a la qual adreça la composició.

Ausiàs March és el poeta de l'amor, i la majoria de les seves composicions giren al voltant d'aquest tema. Anomenats cants, els seus poemes es classifiquen segons la temàtica de què tracten:

*Cants d'amor. Són en total 91 poemes dividits en cicles segons el senyal trobadoresc de la tornada: «Plena de seny» (19 poemes), «Llir entre cards» (35 poemes), «Oh folla amor» (10 poemes), «Amor, amor» (12 poemes) i «Mon darrer bé» (2 poemes). Hi ha 13 poemes que no porten cap senyal.

*Cants de mort. Es compon de sis poemes, que són elegíes per la mort de l'estimada. Generalment se sol creure que van dirigits a una de les dues esposes. En aquests cants, Ausiàs March mostra un dolor sincer i humà, i una preocupació pel destí de l'ànima de l'estimada a l'altre món.

*Cants morals. Són poemes dispersos al llarg de tota l'obra però més abundants al final, on l'autor exposa les seves idees sobre l'amor, el dolor, el bé, la virtut i el plaer. Són especialment aquests cants els que li van donar la fama de poeta filosof.

*Cant espiritual. És un extens poema en que fa una pregària a Déu. Poemes de circumstàncies. Són 11 poemes de temàtica diversa.

Ausiàs March ha estat considerat el millor poeta català de tots els temps. És el primer poeta que escriu en català i no en provençal, com s'havia fet fins aleshores, i malgrat que encara en alguns aspectes conserva característiques dels trobadors (estructura formal dels poemes, el senyal ...), se n'allunya sobretot pel que fa al tractament de l'amor i de la dona i la sinceritat que manifesta. March és un poeta original que reflexiona sobre la naturalesa humana: l'home i les seves passions, l'amor i la mort, i

sobre Déu i el més enllà. En un estil en què fa poques concessions a la bellesa formal, un dels trets més característics són les metàfores i les comparacions, basades sovint en experiències personals: el mar tempestuós, les campanyes militars, els animals, els metges i les malalties. Gairebé sempre són imatges que presenten una visió pessimista, que utilitza per expressar el seu estat d'ànim turmentat.

La poesia d'Ausiàs March suposa el trencament amb la poesia trobadoresca pel que té de meditació personal i d'intimisme. Fins aleshores, la poesia havia estat l'expressió d'uns sentiments sotmesos per tot un sistema amatori perfectament estructurat i delimitat, l'amor cortès, i per una retòrica falsa i distant. En l'obra de March, l'home, el poeta mateix- "Jo só aquest, que em dic Ausiàs March"-, apareix despullat de tota ficció, amb totes les seves virtuts i els seus defectes, amb els seus dubtes i les seves certeses, disposat a parlar-nos d'allò que l'obsesiona: l'amor, les relacions de l'home amb Déu, la mort, el problema ètic.

Ja hem dit abans que l'amor és un tema important en la poesia de March. L'amor en genera d'altres que arriben a tenir entitat pròpia, sempre, però, com a causa o efecte del primer. I dir amor és dir dona. Però ja no és dir la dona com a categoria abstracta, sinó la dona individual, idèntica en virtuts i defectes a qualsevol ésser humà. Ja no són les Laures i les Beatrises, simples idees amb nom propi; són dones reals que estimen o no i que són estimades o odiades per unes raons concretes i no per un afany d'idealització ni tampoc per misogínia. Les relacions home-dona tenen com a base la doctrina del compost humà: cos i ànima, és a dir, amor sensual i amor intel·lectual. El poeta observa, experimenta, reflexiona i teoritza. Per tant, moralitza sobre la qüestió, paper inèdit totalment en la història de la poesia catalana. No és nou, però, la utilització del senyal trobadoresc per amagar el nom de la dona.

Pel que fa a l'estil, March heretà dels trobadors l'expressió formal de l'amor, la tècnica poètica, però "lliure ja de tota servitud lingüística provençal- Lleixant a part l'estil dels trobadors- ric, elegant i exacte, animat per la desimboltura del lèxic i la sintaxi populars. No escriurà la seva poesia trobadoresca en provençal sinó en català.

Preferirà donar més importància al sentit(contingut) que a la forma. I parlarà de coses quotidianes. L'estil popular hi és ben marcat, primer, per la presència constant

d'objectes de la vida de cada dia convertits o no en símbols (el forn, portes, armaris); segon, pels paisatges on situa les accions (mar, ciutat, castells, hostals) i tercer, pels personatges qe passen pels seus poemes (soldats, pobres, malalts, lladres, pagesos).

La filosofia medieval aportà al poeta l'anàlisi introspectiva i la pràctica del discurs. Sovint el poema és el desenvolupament d'una comparació inicial, un dels termes de la qual és ocupat pel mateix poeta mentre que l'altre ho és per elements militars, marítims, mèdics, etc.